

ZDA PROJEKTNA NALOGA

2. ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE DANES

5. ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE DANES

5. 1. ZGODOVINA (1866 danes)

Združene države Amerike so predsedniška republika z zvezdno ustavo. Ustavo (»Constitution«) te prve republike moderne dobe so sprejeli 17. septembra 1787, torej šele enajst let po tistem, ko se je trinajst angleških kolonij ob atlantski obali odpovedalo matični deželi Veliki Britaniji. Za začetek zgodovine Združenih držav pa velja 4. julij 1776, dan ko, so sprejeli deklaracijo o neodvisnosti. Ta dan praznujejo odtlej vsako leto kot nacionalni praznik. Ameriška ustava temelji na idejah, ki so nastale v času razsvetljenstva in so pomembno vplivale na francosko revolucijo pet let pozneje.

5. 2. PREDSEDNIK, KONGRES, SODIŠČE

V skladu z zamisljivo »očetov-ustanoviteljev« temelji ameriška ustava na strogi delitvi oblasti na tri področja (izvršna, zakonodajna in sodna), ki jih varuje pred medsebojnimi poseganji zapleten, zakonsko določen sistem nadzora in ravnovesja. Izvršna oblast ima predsednik s svojim kabinetom. Predsednika izvoli za dobo štirih let tako imenovani »Electoral College« (elektorji). Mogoča je enkratna ponovna izvolitev za dobo štirih let. Predsednik je hkrati šef vlade, vrhovni vojaški poveljnik in državni poglavar. Predlaga zakone kongresu, izvoljenemu zakonodajnemu telesu, in mora dobiti njegovo odobritev za imenovanj svojega kabineta. Brez privoljenja kongresa pa lahko imenuje svoje osebne svetovalce, ki imajo v novejšem času v aparatu ameriške vlade precejšen vpliv. Kongres Združenih držav predstavlja zakonodajno vejo oblasti in ga sestavljata dva doma-predstaviški dom in senat. Predstaviški dom ima 435 članov, ki jih volijo na neposrednih in tajnih volitvah za dobo dveh let. Ker je osnova za predstaviški dom število prebivalcev v neki državi, imajo goste naseljene države, kot so na primer New York ali Kalifornija, več predstavnikov kot redko naseljena Wyoming ali Nova Mehika. Senat ima 100 članov, po dva iz vsake zvezne države, volijo pa jih prav tako na neposrednih in tajnih volitvah, in sicer za šest let, pri čemer se vsaki dve leti obnovi ena tretjina senatorjev. Praviloma pripadajo poslanci predstaviškega doma in senatorji bodisi (liberalno-socialni) demokratski ali (konzervativni) republikanski stranki. V pristojnost kongresa spada izdajanje zakonov, dvigovanje davčin, urejanje meddržavne trgovine in prometa ter napovedovanje vojne. Sodna oblast predstavlja vrhovno sodišče, ki mu je zaupano razlaganje ustave in zveznih zakonov. Predsednik imenuje devet sodnikov vrhovnega sodišča dosmrtno, vendar se mora z imenovanji strinjati tudi senat. Vrhovnemu sodišču je podrejenih 13 zveznih prizivnih in 94 zveznih okrožnih sodišč.

5. 3. ZVEZDNE DRŽAVE

Zvezna prestolnica Združenih držav Amerike je Washington, leži v zveznem okrožju-District of Columbia –ki je neposredna podrejena kongresu. Vsaka od pedesetih zveznih držav ima svojo ustavo, izvršno (gouverner), zakonodajno in sodno oblast. Osnovno načelo uprave je da izhaja oblast iz ljudstva, zato potekajo demokratični procesi upravljanja v glavnem v zveznih državah, zvezna uprava pa ima le povsem določene in omejene naloge in pristojnosti, kot sta na primer zunanja politika ali izdajanje kovancev in bankovcev. V ameriški demokraciji opravljajo državo navadni državljani, ki imajo to za svojo dolžnost. Vsak državljan je prepričan, da je njegovo mnenje upoštevano in da lahko vpliva na zakone.

5. 4. IZOBRAŽEVANJE

Po ustavi so za vzgojo in izobraževanje pristojne posamezne zvezne države. Ker pa ima vsaka država svoje šolske zakone, praviloma obstajajo razlike med posameznimi državami glede izobraževalnih norm. Trjanje šolske obveznosti pa je enotno in znaša povsod dvanajst let. Cilj tri stopenjskega izobraževanja- osnovna šola, višja stopnja in visoka izobrazba- je vsestranska šolska izobrazba. K temu pa spada poleg posredovanja potrebnega znanja in vedenja predvsem razvoj in oblikovanje osebnosti. Šole naj bi vzgajale mlade odraščajoče ljudi v sposobne in odgovorne člane skupnosti.

1. UVOD

Združene države Amerike, ki jih sestavlja petdeset držav, so četrta največja država na svetu.

Ta mogočna država se razteza prečno čez severnoameriško celino od Atlantskega do Tihnega oceana in vključuje Aljasko na daljnem severu in Havajske otoke v Tihem oceanu.

Visoko Skalno gorovje, ki zavzema zahodno tretjino države, je široko več kot 1700 km. V njem se dvigajo številni vrhovi, ki segajo več kot 4000 m nad morsk gladino.

Nižavja in planjave zahoda in srednjega zahoda se raztezajo od obzorja do obzorja.

V Združenih državah so največja sladkovodna jezera na svetu.

Velika jezera z Niagarskimi slapovi, mogočne reke, nepozabna dolina Velikega kanjona (Grand Canyon), enkratna Dolina spomenikov (Monument Valley), neskončna močvirja Everglades na Floridi, vroči gejziri, sigaste terase in blatni vulkani v yellowstonskem narodnem parku, fjordi, ledeniki in gore na Aljaski – vse to spada med nepozabna naravna čuda našega planeta.

Združene države Amerike so najbogatija država na svetu. Imajo največja rudna bogastva in največ kmetijske obdelovalne površine.

Nekdanja država kmetov in trgovcev se je konec 19. stoletja začela razvijati v gospodarsko velesilo in postala vodilna industrijska dežela.

Spada med najbolj svobodne dežele na svetu. Milijoni preganjanih in zatiranih so več kot dve stoletji iskali svobodo in lepše življenje v »deželi neomejenih možnosti«.

Ameriški državljani živijo danes še vedno bolje in imajo več osebne svobode kot državljani v številnih drugih državah.

Dvakrat v tem stoletju, v obeh svetovnih vojnah, so se Američani pod svojo zastavo bojevali za svobodo in demokracijo v Evropi in Aziji.

Obstaja pa tudi druga plat ZDA. V bleščecih mestih, polnih razkošja in sodobne tehnologije so tudi prostrane revne četrti in sto tisoči Američanov so brez strehe.

Številni potomci nekdanjih afriških črncev živijo še danes v getih v bedi in na družbenem dnu. Nikjer drugje na svetu ni več umorov kot v tej deželi – vsaka podoba ima svojo protipodobo.

ZDA so najzahtevnejši eksperiment človeštva, porojen iz sanj, da lahko vsi ljudje živijo skupaj v svobodi in strpnosti.

Ker pa je ta eksperiment vendarle samo človeški, ostaja samo eksperiment, nepopoln poskus. A poskus, ki ga znova in znova ponavljajo potomci vseh ras in narodov tega planeta, ki živijo skupaj in ki ne nehajo upati, da se bo nekoč posrečil.

3.TABELA-OSNOVNI PODATKI ZDA

URADNO IME:	United States of America
ČLANSTVO:	OZN,NATO,OAS,OECD,NAFTA,KEVS,G7,ANZUS
POVRŠINA:	9 529 065km ²
PREBIVALSTVO:	256 561 000 (ocena 1993)
JEZIKA:	Angleški (uradni),španski (6 ⁰ %)
VERSTVA:	Protastanti (53%),katoličani(26%),Judje(2%)

4. POKRAJINA

ZDA merijo 2500 km od 49. stopinje zemljepisne severne širine ob kanadski meji do Brownsvila v Teksasu na jugu, in več kot 4500 km od Atlantskega oceana na vzhodu do Tihega oceana na zahodu. Te razdalje ustrezajo štirim časovnim pasovom.

Skupaj z Aljasko in Havaji več kot 9,5 milijona km². Po velikosti ozemlja jo prekašajo le Kitajska, Sovjetska zveza, Kanada in Brazilija, po številu prebivalstva pa Kitajska, Sovjetska zveza in Indija. O njihovi velikosti pa dobimo pravo sliko šele, če jih primerjamo z Evropo. Zavzemajo več ozemlja kakor vsa Evropa zunaj meja SZ in so 36,5-krat večje od Jugoslavije.

Širijo se od Atlantskega nižavja na vzhodu prek gorskega sistema Apalačev, ki se vlečejo od severa proti jugu. Zahodno od Apalačev se začneja mogočnemu stolpiču podobno območje prostranih prerij, ki se končajo šele 2000 km naprej na zahodu, ko preidejo v Skalno gorovje z visokimi planotami, globokimi dolinami in puščavami. Zahodno ob Tihem oceanu leži kalifornijska obala.

Podnebje Združenih držav določa globalna lega v srednjih širinah severne poloble. Pomembno je tudi, da v smeri od vzhoda proti zahodu ni nobene gorske pregrade, kot jo delajo na primer v Evropi Alpe. Severnoameriška gorovja se raztezajo v smeri od severa proti jugu, tako da polarne in tropske zračne gmote neovirano prodirajo proti jugu oziroma proti severu. Polarne celinske zračne gmote prinašajo pozimi s seboj tudi zelo hladne temperature, ki sežejo včasih celo do subtropske Floride in do sicer zelo mile obale Mehliškega zaliva. Tropske morske zračne gmote iz Mehliškega zaliva pa prinašajo poleti vlažen in vroč zrak vse do Velikih jezer. Ker se zračni tokovi menjavajo s posameznimi letnimi časi, prevladujejo pozimi najpogosteje polarno celinske gmote, za poletje pa so značilne tropske gmote. Kljub temu pa prihaja zaradi prostranih ravnin planjav in nižin v notranjosti dežele vso leto do pogostega izmenjavanja zračnih gmot, ki je vsakokrat povezano z velikimi temperaturnimi nihanji. Za večji del celinskega podnebja Združenih držav so značilne velike skrajnosti: snežene in hladne zime, vlažna in vroča poletja, suše, povodnji in uničujoči vrtnčasti viharji.

Združene države Amerike mejijo le na dve državi, na Kanado na severu in na Mehiko na jugu. Aljaska na severozahodu celine in Havajsko otočje v Tihem oceanu sta kot zvezni državi politično popolnoma integrirani v Združene države Amerike. Karibski otok Portoriko, ki leži približno 1600 km jugovzhodno od južne konice polotoka Floride, ima status avtonomne države v okviru ZDA.

SLIKA MIAMI

